

Trio CONTRASTE – lansare de disc și recital

Trio CONTRASTE este o prezență constantă în MERIDIAN – Zilele SNR-SIMC, evoluția celor trei muzicieni – Ion Bogdan Ștefănescu, Sorin Petrescu și Doru Roman – fiind de fiecare dată apreciată ca unul dintre momentele cu certitudine interesante ale festivalului. În recent încheiata ediție, Trio CONTRASTE lansează în deschiderea recitalului lor găzduit de Studioul de Operă și Multimedia al UNMB un compact disc intitulat DIALOG (produs de *gutingi*, cu înregistrări de la Deutschlandfunk). Acesta este rezultatul cu numărul 5 al colaborării – mai vechi de 30 de ani... – dintre ansamblul cu axa Timișoara-București și compozitoarea Violeta Dinescu, care activează chiar de ceva mai mult timp în Germania, în ultimii ani ca profesor de compoziție la Universitatea din Oldenburg. Din cuvintele interpreților am aflat și ce experiență extraordinară au însemnat sesiunile de înregistrări de la Deutschlandfunk, rezultatele fiind caracterizate ca impecabile. Dar, dincolo de calitatea tehnică a discului – decurgând din parametrii de acuratețe și strălucire sonoră –, ceea ce, la ascultare, mi-a apărut ca remarcabilă este conceperea discului ca un întreg, în ideea că piesele de pe disc ar fi ascultate în desfășurare continuă, precum în sala de concert. Textul din caietul însoțitor al discului DIALOG (semnat de Egbert Hiller) mi-a confirmat această impresie: la baza acestui proiect discografic s-a aflat un recital susținut de Trio CONTRASTE – în aprilie 2013, la Walldorf – recital al cărui program a fost construit pe alternarea între piese cu caracter diferit, dar și între cei trei compozitori prezenți pe acest CD: Myriam Marbe, Violeta Dinescu și Roberto Reale – ca într-o predare/preluare de ștafetă de la profesor la discipol.

Piesele **Violetei Dinescu** marchează pe disc începutul, mijlocul și finalul acestei ștafete-în-timp, într-o simetrie ce reflectă și poziția ei de discipol-profesor. Începutul: *Lytaïnae für Britt Gun* – o muzică reflexiv-meditativă cu accente tragice – are ca punct de plecare o litanie din Codex Caioni, pe care un travaliu componistic complex o dezvoltă într-un scenariu al Amintirii, conceput pentru multi-timbralul Trio CONTRASTE; impresionant aici Ion Bogdan Ștefănescu, care face din flautul său dublat la unison de voce – și susținut de un continuum choral electronic – parcă un (alt) instrument de suflat extras dintr-o arhivă muzeal-tradițională. La mijloc: *Schlachtfeld von Marathon* – o suită de 10 miniaturi cu titluri subliniind dimensiunea evocatoare (*Atys*), descriptiv-poetică (*Rafale de vânt*; *Umbre ale unei amintiri*; *Ca din depărtare*; *Învăluit în noaptea cea mai neagră* ș.a.) – în totul (cu un concept bine tolerat de momentul actual...): o muzică gestuală, ce lasă instrumentele să se miște comod, tratând „sunetele ca pe niște ființe vii, care se sustrag organizărilor dinafară, spre a-și spune propria lor istorie”*. Inspirată de un tablou cu acest subiect, dar și de o proză scurtă a lui Edgar Allan Poe, Violeta Dinescu a compus mai întâi o piesă de pian, apoi versiunea pentru CONTRASTE, intenționând să redea “un

caleidoscop al fricilor și speranțelor, o proiecție de stări și sentimente sugerând spațiul dintre dezastru și utopie”. (preluare/traducere liberă din caietul-CD semnat de Egbert Hiller.)

Între aceste prime borne: început și mijloc, CD-ul propune alte două titluri. Întâi, lucrarea *Pensée en creux* (*Gând în gol*) a lui **Roberto Reale** (n.1974) – discipol al Violetei Dinescu la Universitatea din Oldenburg și reprezentând pe acest CD generația mai tânără –, care asigură o ieșire din ethosul litaniei către o zonă mai luminoasă, ludic-reflexivă, cu personaje muzicale cuprinse într-o imaginară coregrafie ale cărei trasee ramificate se închid în final într-o manieră subliniat minimal-repetitivă. Urmează cele șapte **Haikus** compuse de **Myriam Marbe** inițial doar pentru flaut și pian (1997), în această versiune Trio CONTRASTE venind și cu adaosuri de percuție, făcute cu multă parcimonie. Sunt 7 miniaturi cu adevărat concentrate și expresive, separate prin însuși caracterul pregnant al fiecăreia, care, fără a evidenția vreo măsurare a consistenței sau duratei amintind de coordonatele definitorii/limitative ale unui haiku poetic, transmit preocuparea constantă a compozitoarei pentru fenomenul Timp; îngrădirile metrice – una din manifestările temporale

– sunt aici evitate, ele fiind simțite ca „amenințări sau înțepeniri”*... nu întâmplător zeul protector al acestor haiku-uri a fost declarat Pan, zeu al pădurilor, al naturii, al acelei libere mișcări pe care și-a dorit-o Myriam Marbe în această lucrare de maturitate, în fapt una din ultimele ei compoziții.

În a doua jumătate a recitalului-de-pe-disc, din nou o piesă de **Roberto Reale** – *Passagio*, care tematizează dialogul (din ce în ce mai aglomerat al) flautului cu el însuși, aducând o bine-venită notă idilică, și *Dialoghi* (*Dialoguri*) pe care **Myriam Marbe** o prezintă în subtitlu ca fiind mai mult

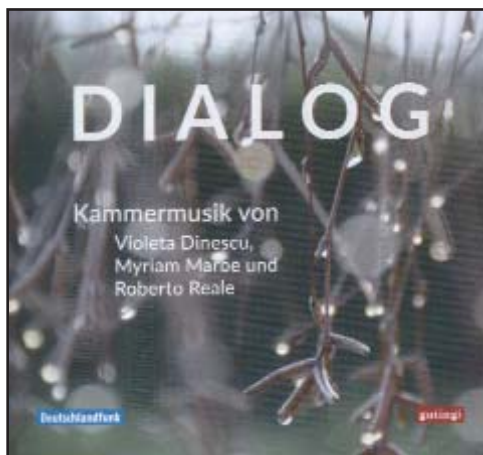
decât o carte cu poze pentru Christian Morgenstern, din textele căruia fragmente (...între gând absurd și de profunzime) sunt recitate, comentând și provocând comentarii sonore. Din cele inițial șapte piese doar trei se încheagă în versiunea pentru Trio CONTRASTE: *Introduzione: Das Fernklavier* (*Pianul de departe*) – înrudită ca atmosferă cu suprarealistul “Pierrot Lunaire” și prin tonul de *Sprechgesang* al recitării încredințate pianistului Sorin Petrescu, un *Scherzo* trimițând în plan muzical către același spirit *dada* al textelor (*Galgenlieder*) și *Passacaglia Gespräch einer Hausschnecke* – un dialog trist, urmuzian, al melcului cu sine.

Cu *Zeitglocken für Myriam* (*Clopot de timp pentru Myriam*, 2000) Violeta Dinescu închide cercul tânguirii după maestra dispărută în 1997, și totuși nu este un cântec de jale, ci mai degrabă o psihogramă a unei artiste cu o extraordinară putere interioară. Piesa integrează în aura sa și muzica celei plecate, fără însă a o cita, „ca un spațiu între sunete, care cheamă muzica ei, o sugerează și reînvie”-după cum compozitoarea își descrie lucrarea.

DIALOG – un produs editorial remarcabil, care poate genera alte și alte *Dialoguri* interesante între generații de compozitori, interpreți și iubitori de muzică contemporană.

*

Astfel preludat prin lansarea compact-discului, recitalul propriu-zis din MERIDIAN s-a constituit într-un

posibil comentariu al chiar dialogului propus de CD – extins acum pe mai multe meridiane (geografice) ale creației în spiritul internațional al festivalului. Pieselor (prezente și pe CD) *Pensée en creux* de Roberto Reale și *Schlachtfeld von Marathon* de Violeta Dinescu li s-au adăugat, în deschidere: *Murmure* de Nicolae Teodoreanu – muzică de stare, cu o dorită imprecizie, creând în *sottovoce* planuri subtile de culoare și rezonanță; apoi *Ariake* de Jean-Cristoph Rojaz (Elveția-Franța) – care propune un traseu luminos, cu o melodică în nuanțe discrete sau animată de efectele deja clasice ale flautului virtuoz; piesa pentru percuție-solo *Tiger That Kills* a argentinianei Alicia Terzian – căreia îi reușește o muzică motorică până la tumultuoasă desfășurată cu antrenantă siguranță de Doru Roman pe numeroase membrane, cinele și blockuri, cu un accent spectaculos adus prin recitarea unui scurt text într-un idiom indigen – și *Hymne VI* a francezului Jean-Pascal Chaigne – o piesă potrivită – prin alternanța lirism-zone dinamice, conduse cu nerv – unui final tonic.

O notă specială pentru lucrarea *Centrifuga* pentru pian și mediu electro-acustic de Octavian Nemescu, un opus aparte în creația contemporană pentru pian. Atât materialul sonor – la nivelul celulelor de bază, al tipului de dezvoltare prin încatenare, repetare și amplificare – care atinge adesea și un ridicat nivel de virtuozitate, cât și construcția severă, cu o durată a impresiei, poartă

semnătura recognoscibilă a lui Octavian Nemescu. Între câteva intervale care revin obsedant și acorduri-clopotes spectaculoase, gestului minimalist generator i se dă un amplu spațiu de evoluție, relansat din când în când prin revenirea fundalului static al *continuum*-ului electro-acustic în diferite planuri dinamice. Secvențele construite cu un calm quasi-atemporal creează un fascinant efect de rotire lentă spre rapidă prin acumulările de volum sonor direcționate spre cucerirea registrelor extreme ale pianului, cucerire relativizată constant de o cadențare perpetuu amânată, de unde și un sentiment de apăsătoare tristețe a Lumii, sentiment întărit în final prin stingerea în muzica supra-mundană (pe bandă).

Pianistul Sorin Petrescu – interpretul ideal al *Centrifugii* – urmărește cu vizibilă participare redarea cu fidelitate a gradațiilor de viteză, de încărcare ornamentală a parcursului pianistic, subliniind (parcă regizoral) asocierile neașteptate între registre extreme involburate sau în rarefiere...

Așa cum anticipasem, întâlnirea cu Trio CONTRASTE a fost și de această dată unul dintre

momentele cu adevărat interesante ale festivalului MERIDIAN.

Carmen CÂRNECI-CAVASSI

Ansamblul de muzică contemporană AdHoc

Programul concertului susținut de Ansamblul AdHoc, dirijat de Matei Pop, în seara zilei de 19 noiembrie 2016, în Sala „George Enescu” a Universității Naționale de Muzică din București, a cuprins lucrări ale compozitorilor clujeni, Hans Peter Türk, Adrian Pop, Ciprian Pop, Șerban Marcu, Gyorgy Ligeti. Promovarea Școlii muzicale clujene, atât de interesantă, atât de valoroasă, reprezintă una din liniile directe ale activității formației AdHoc. A fost și un invitat de onoare, compozitorul, de acum celebru, Dan Dediu.

Concertul a început cu *Meta(l)reflection* pentru corn și mediu electronic, de Ciprian Pop. *Meta(l)reflection* este o reflecție, un solilocviu al cornului, desfășurat pe un fundal creat de mediu electronic. Linia melodică dezvoltă, în principal, intervalul de cvartă mărită, frecvent în folclorul bihorean, explorează registrele instrumentului, cu precădere registrul grav, și parametrii sunetului muzical, intensitatea, nuanțele, diferite moduri de atac, esențiale în producerea timbrului. A fost cântată, fără cusur, de Ioan Marina-Uifălean.

Am ascultat, în continuare, *Șase bagatele*, pentru cvintet de suflători de Gyorgy Ligeti, compozitor maghiar, rezident în Austria, unul dintre cei mai importanți reprezentanți ai avangardei muzicale, contemporan cu Boulez, Berio, Xenakis, dar și cu Ștefan Niculescu, Anatol Vieru, Aurel Stroe. Ligeti a fost inclus în seria compozitorilor clujeni, lăsând deoparte talentul și faima sa, din mai multe considerente: s-a născut în România, la Târnăveni, a copilărit la Cluj unde a urmat liceul românesc și cursurile Conservatorului din Cluj, a compus un *Concert românesc* pentru orchestră, lucrările sale de tinerețe conțin intonații ale cântecului și dansului popular românesc și maghiar.

Cele *Șase bagatele* pentru cvintet de suflători, au fost extrase din *Musica ricercata*, un ciclu de piese pentru pian, compuse de Gyorgy Ligeti, după modelul caietelor *Microkosmos* de Bela Bartok. Maniera de compunere a acestei lucrări este pe cât de simplă, pe atât de ingenioasă; motivul inițial este alcătuit dintr-un singur sunet, după care treptat, se adaugă un al doilea, un al treilea, al patrulea, până la cele 12 sunete ale gamei cromatice. Din *Musica ricercata*, Ligeti a extras șase piese, pe care le-a aranjat pentru cvintet de suflători, cu titlul *Șase bagatele*, ce se succed conform suitei baroce.

Prima bagatelă, *Allegro con spirito*, construită numai pe două sunete, ritmul, intensitatea, nuanțele, combinațiile timbrale, compensând simplitatea extremă a melodiei, poate împlini rolul de preludiu al suitei. În bagatela a doua, *Rubato. Lamentoso*, am surprins sonorități de bocet românesc, iar cea de a treia, *Allegro grazioso*, este un cântec lung, în ritm de siciliană, cântat mai întâi de flaut și ulterior de oboi și clarinet. Bagatela a patra, *Presto ruvido*, este un dans, foarte rapid, pe un ritm aksak, și, următoarea, *Adagio. Mesto*, se dorește a fi un omagiu adus lui Bela Bartok.